

Encarnación Carrasco Perea

UNIVERSITAT DE BARCELONA | 9 DEC. 24 DE 10H A 12H | EN VISIOCONFÉRENCE

L'enseignement et l'apprentissage des langues dans le système scolaire catalan : une représentation fractale de la réalité éducative européenne ?

UNIVERSITÉ
DE LORRAINE

INSPE Institut national
supérieur du professorat
et de l'éducation
Académie de Nancy-Metz

Maison pour
les langues
en Lorraine

RIELL

Recerca & Innovació en Educació Lingüística i Literària

Index

1. Liminaires et finalité

1. Liminaires et finalité

*En partant du **contexte catalan** actuel, nous examinerons des **problématiques** probablement communes à d'autres régions et pays européens, dont la France, concernant **l'éducation linguistique** (et littéraire).*

*Cet inventaire pourrait contribuer à identifier des **points de convergence** et des synergies pour répondre aux **besoins** les plus urgents et trouver des **solutions** possibles, notamment dans la **formation (initiale)** des enseignants.*

2. Bref historique

2. Bref historique

Région autonome de l'Espagne officiellement **bilingue** (trilingue dans son Estatut et pour la Vall d'Aran)

Alternance historique entre périodes hostiles et périodes plus respectueuses de la **diversité** linguistique

-> Le **franquisme** : fortement homogénéisateur

-> La **transition** (Constitution démocratique 1978) :

co-officialité des langues et compétences linguistiques et éducatives **décentralisées**

-> **2024** : **Diversité** linguistique relativement **préservée** malgré des **tensions** linguistiques/identitaires

Catalan : langue "propre", langue de scolarisation et **co-officielle** aux côtés de l'espagnol (et l'aranais)
et le **Plurilinguisme** l'une des 8 compétences clés des programmes (Conseil d'Europe, LOMLOE)

3. Contexte et justification

3. Contexte et justification

*En ce premier quart du **XXIe siècle**, dans un monde globalisé et interconnecté caractérisé par une société de la connaissance et de l'information (parfois aussi de la désinformation), quels sont les **défis** et les **opportunités** pour l'école primaire en matière d'enseignement et d'apprentissage des langues, que celles-ci soient au programme ou non ?*

4. L'enseignement des langues

4.1. Cadre législatif catalan

Marc legislatiu

Llei Orgànica 6/2006, del 19 de juliol de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

El català (aranès també a l'Aran), com a llengua pròpia i oficial de Catalunya, és la llengua que s'ha d'utilitzar normalment com a llengua "vehicular i d'aprenentatge" (EAC art. 6.1 i 35; LPL art. 20 i 21 i títol II de la LEC) i, per tant, ho és també de les activitats educatives.

El català i el castellà, com a llengües oficials, poden ésser emprades indistintament pels ciutadans i ciutadanes en totes les activitats públiques i privades sense discriminació.

Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística

L'ensenyament del català i del castellà ha de tenir garantida una presència adequada en els plans d'estudi, de manera que tots els infants, qualsevol que sigui llur llengua habitual en iniciar l'ensenyament, han de poder utilitzar normalment i correctament les dues llengües oficials al final de l'educació obligatòria

4.2. Adossement espanyol et europeen

Competències Consell d'Europa	Competències LOMLOE
1. Lectoescriptora	1. Comunicació lingüística
2. Multilingüe	2. Plurilingüe
3. Matemàtica, ciència, tecnologia i enginyeria (STEM)	3. Matemàtica, ciència, tecnologia i enginyeria (STEM)
4. Digital	4. Digital
5. Personal, social i d'aprendre a aprendre	5. Personal, social i d'aprendre a aprendre
6. Ciutadana	6. Ciutadana
7. Emprenedora	7. Emprenedora
8. Consciència i expressió culturals	8. Consciència i expressió culturals

29/3/2020

4.3. Les programms

Què ens diu el currículum?

Tot l'alumnat ha d'acabar l'educació bàsica dominant les dues llengües oficials i, l'aranès a l'Aran i poder comunicar-se amb una llengua estrangera.

- S'utilitza el català normalment com a llengua vehicular.
- Es treballen les habilitats comunicatives: comprendre, expressar-se, comunicar el coneixement i interactuar.
- Es generen situacions d'ús real perquè s'apreguin de manera competencial.
- S'ensenyen les llengües de manera integrada per tal que l'alumnat transfereixi el que sap d'una llengua a una altra i esdevingui un parlant plurilingüe.
- Es valoren les llengües familiars de l'alumnat i se'n facilitem l'aprenentatge.
- Es proporciona un suport addicional a l'alumnat nouvingut.
- Es participa en activitats de l'entorn i en programes internacionals per utilitzar les llengües estrangeres i obrir-nos al món.

Number	Component
1	Aprenentatges competencials
2	Perspectiva de gènere
3	Universalitat
4	Qualitat de l'educació de les llengües
5	Benestar emocional
6	Ciutadania democràtica i consciència global

5. Défis éducatifs actuels

5. Défis : inclusivité et plurilinguisme

Le *plurilinguisme* et l'*école inclusive* deux défis majeurs pour les systèmes éducatifs européens. Un ex-ministre d'éducation de la Catalogne déclara :

le multilinguisme c'est ce qu'il nous arrive dans les écoles et le plurilinguisme ce qui devrait en sortir (E. Margalló).

(2024) : 28% des habitants de la Catalogne (8 millions) sont étrangers
45% parmi ceux qui ont entre 25 et 40 ans (Colell, 2024)

(2021) : 10% des "Catalans" n'ont ni le catalan ni le castillan comme L1
50 langues sont parlées en Catalogne par plus de 2.000 personnes

5. Défis : inclusivité et plurilinguisme

Què ens diu el currículum?

Tot l'alumnat ha d'acabar l'educació bàsica dominant les dues llengües oficials i, l'aranès a l'Aran i poder comunicar-se amb una llengua estrangera.

- S'utilitza el català normalment com a llengua vehicular.
- Es treballen les habilitats comunicatives: comprendre, expressar-se, comunicar el coneixement i interactuar.
- Es generen situacions d'ús real perquè s'apreguin de manera competencial.
- S'ensenyen les llengües de manera integrada per tal que l'alumnat transfereixi el que sap d'una llengua a una altra i esdevingui un parlant plurilingüe.
- Es valoren les llengües familiars de l'alumnat i se'n facilitem l'aprenentatge.
- Es proporciona un suport addicional a l'alumnat nouvingut.
- Es participa en activitats de l'entorn i en programes internacionals per utilitzar les llengües estrangeres i obrir-nos al món.

1. Aprenentatges competencials

2. Perspectiva de gènere

3. Universalitat

4. Qualitat de l'educació de les llengües

5. Benestar emocional

6. Ciutadania democràtica i consciència global

ED. PL.

ED. PL.

INCLUSION

INCLUSION

5. Défis : inclusivité et plurilinguisme

*Le **plurilinguisme** et l'**école inclusive** deux défis majeurs pour les systèmes éducatifs européens. Un ex-ministre d'éducation de la Catalogne déclara :*

*le **multilinguisme** c'est ce qu'il nous arrive dans les écoles
et le **plurilinguisme** ce qui devrait en sortir (E. Margalló).*

*Il en découle un 3ème : la **formation** des enseignants pour y faire face.*

6. Opportunités

6. Opportunités

6.1. Formation

6.1. Opportunités : améliorer la FI ?

*L'Espagne est actuellement dans une phase de **révision des maquettes** (intégration définitive à l'EEES) et la formation des enseignants n'y déroge pas. Celle-ci est adossée à un référentiel professionnel spécifique, tout comme le sont les professions de santé (ORDRES ECI).*

*Malgré ces **contraintes**, avons-nous encore la possibilité d'introduire des changements significatifs, ou sommes-nous condamnés à perpétuer le système existant reposant sur le confort du connu et du déjà pratiqué ? La réponse dépendra-t-elle des particularités et des dynamiques propres à chaque communauté autonome et à chaque université ?*

6.1. Opportunités : améliorer la FI ?

Grau en Mestre d'Educació Primària

Titulació de 240 crèdits

Mencions

Aprofundiment Curricular; Atenció a la Diversitat; Biblioteques Escolars; Educació Física; Educació Musical; Educació Visual i Plàstica; Llengües Estrangeres (anglès); Tecnologies Digitals per a l'Aprenentatge, la Comunicació i l'Expressió

Formació bàsica
Obligatòries
Pràcticum
Optatives
Treball de Fi de Grau

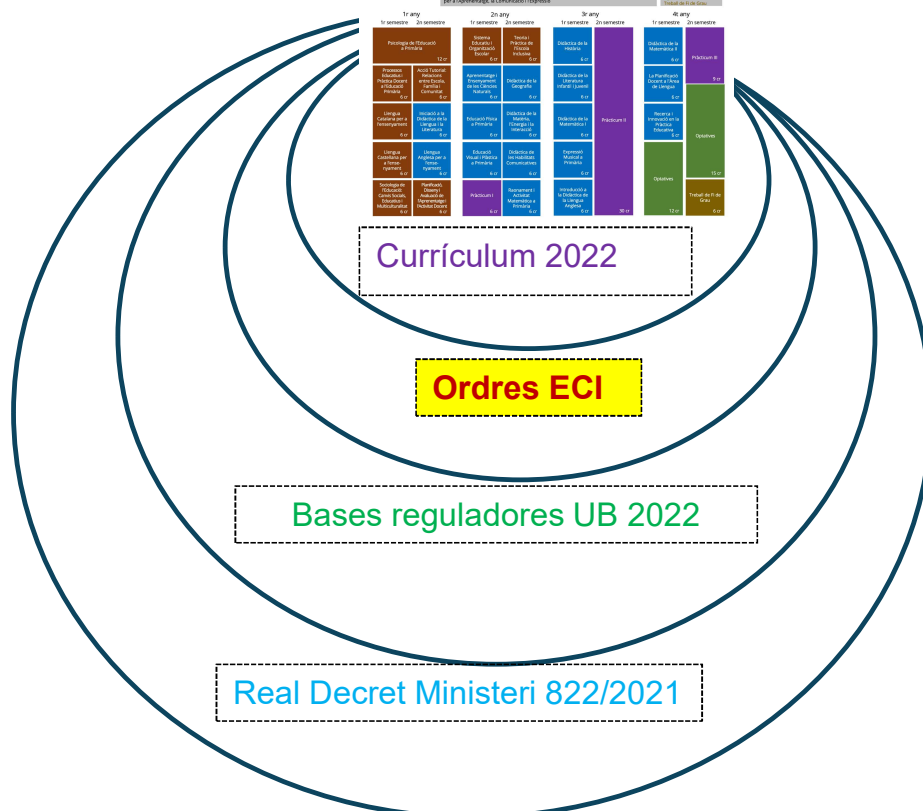
1r any		2n any		3r any		4t any	
1r semestre	2n semestre	1r semestre	2n semestre	1r semestre	2n semestre	1r semestre	2n semestre
Psicologia de l'Educació a Primària 12 cr		Sistema Educatiu i Organització Escolar 6 cr	Teoria i Pràctica de l'Escola Inclusiva 6 cr	Didàctica de la Història 6 cr	Pràcticum II 30 cr	Didàctica de la Matemàtica II 6 cr	Pràcticum III 9 cr
Processos Educatius i Pràctica Docent a l'Educació Primària 6 cr	Acció Tutorial: Relacions entre Escola, Família i Comunitat 6 cr	Aprenentatge i Ensenyament de les Ciències Naturals 6 cr	Didàctica de la Geografia 6 cr	Didàctica de la Literatura Infantil i Juvenil 6 cr		La Planificació Docent a l'Àrea de Llengua 6 cr	Optatives 15 cr
Llengua Catalana per a l'ensenyament 6 cr	Iniciació a la Didàctica de la Llengua i la Literatura 6 cr	Educació Física a Primària 6 cr	Didàctica de la Matèria, l'Energia i la Interacció 6 cr	Didàctica de la Matemàtica I 6 cr		Recerca i Innovació en la Pràctica Educativa 6 cr	
Llengua Castellana per a l'ensenyament 6 cr	Llengua anglesa per a l'ensenyament 6 cr	Educació Visual i Plàstica a Primària 6 cr	Didàctica de les Habilitats Comunicatives 6 cr	Expressió Musical a Primària 6 cr		Optatives 12 cr	
Sociologia de l'Educació: Canvis Socials, Educatius i Multiculturalitat 6 cr	Planificació, Disseny i Avaluació de l'Aprenentatge i l'Activitat Docent 6 cr	Pràcticum I 6 cr	Raonament i Activitat Matemàtica a Primària 6 cr	Introducció a la Didàctica de la Llengua anglesa 6 cr		Treball de Fi de Grau 6 cr	

6.1. Opportunités : améliorer la FI ?

UNIVERSITAT DE BARCELONA
Grau en Mestre d'Educació Primària
 75 crèdits de 240 crèdits

1r any 2n any 3r any 4r any

1r semestre	2n semestre	1r semestre	2n semestre	1r semestre	2n semestre	1r semestre	2n semestre
Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores	Formació de Treballadors i Treballadores
Pràctiques	Pràctiques	Pràctiques	Pràctiques	Pràctiques	Pràctiques	Pràctiques	Pràctiques
... (rest of the table content follows a similar pattern with course names and credit values)

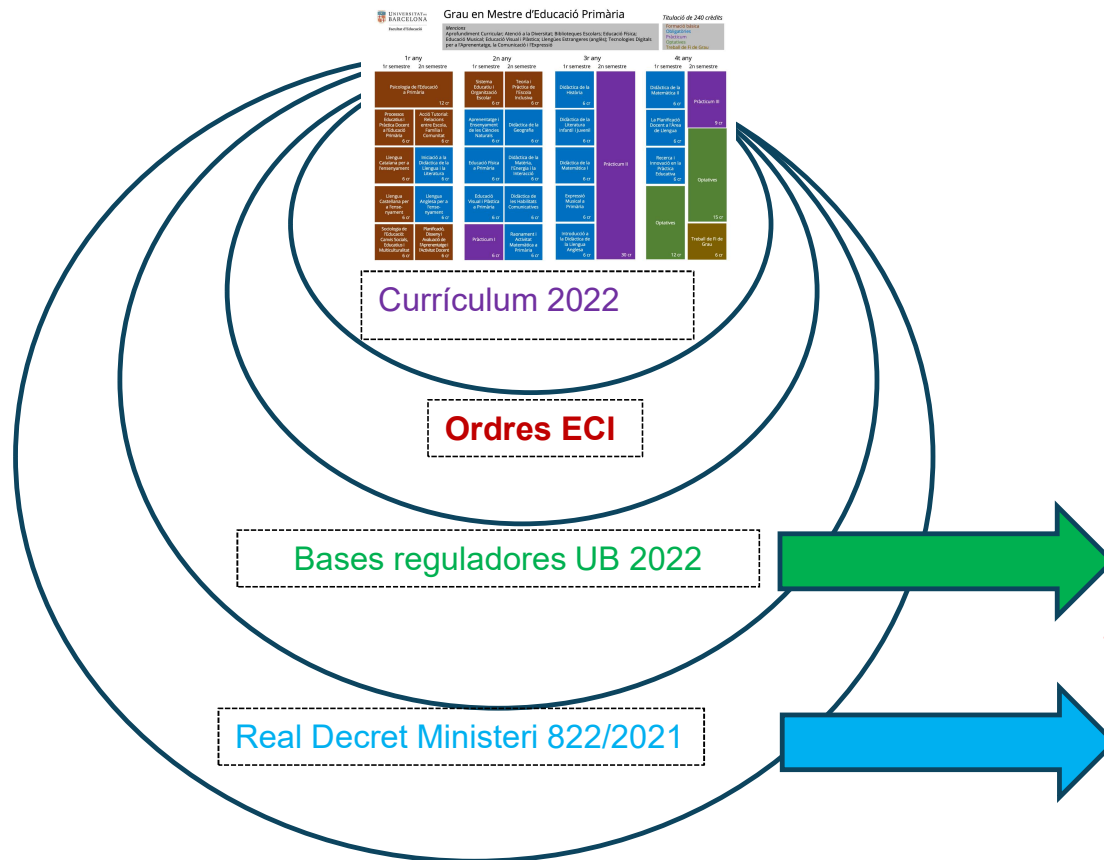
Currículum 2022

Ordres ECI

Bases reguladores UB 2022

Real Decret Ministeri 822/2021

6.1. Opportunitats : amèliorer la FI ?

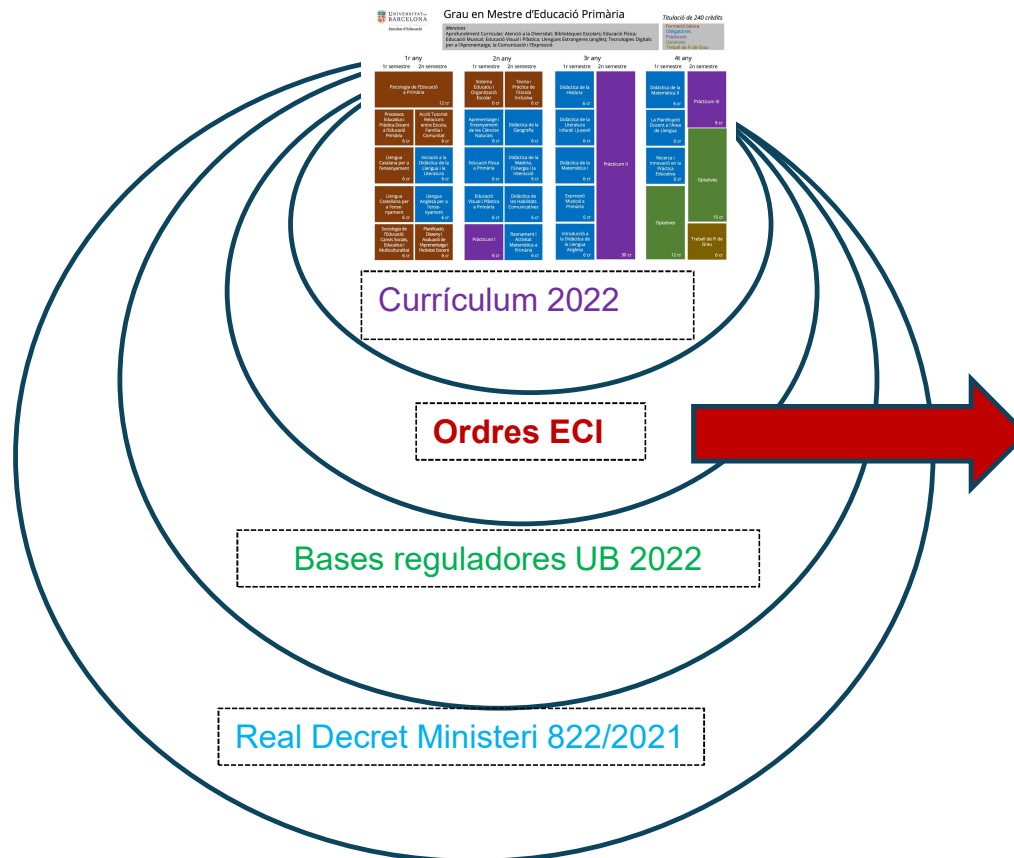
Assignatures i plans docents

Distribució de crèdits

Tipus	ECTS
Formació bàsica	60
Obligatòria	102
Optativa	27
Pràctiques externes	45
Treball final de grau	6
TOTAL	240

De 27 à 48 ECTS

6.1. Opportunités : améliorer la FI ?

Itineraris i mencions

- Menció en Educació Física
- Menció en Educació Musical
- Menció en Educació Visual i Plàstica
- Menció en Llengües Estrangeres **Only English!? CLIL**
- Menció en Aprofundiment Curricular
- Menció en Biblioteques Escolars
- Menció en Tecnologies Digitals per a l'Aprenentatge, la Comu
- Menció en Atenció a la Diversitat

6. Opportunités

6. Opportunités

6.1. Les apports de la recherche : un **projet national**

6.1. Opportunités : la recherche (projet)

*Le moment serait donc propice au changement, aux améliorations, à l'adaptation aux nouveaux besoins de la société et de l'éducation et au questionnement. On peut s'interroger sur la place à accorder aux langues des élèves qui ne sont pas au programme scolaire et, voire à leurs **familles**, sans tomber dans une approche qui mettrait surtout l'accent sur les différences.*

*La possibilité de créer un espace intermédiaire entre les sphères familiales/vernaculaires et scolaires, par exemple au niveau des compétences en lecture et en écriture, est-elle limitée aux seules expériences pilotes de certains **projets de recherche**, ou ces approches sont-elles parfaitement transférables et reproductibles à grande échelle ?*

6.1. Opportunités : la recherche (projet)

El grup de recerca Plurilingüismes Escolars i Aprenentatge de Llengües (**PLURAL**) proposa aquest projecte per les transformacions que s'han esdevingut darrerament en l'àmbit educatiu, especialment en relació amb el concepte que dona títol a aquest projecte, la **literacitat**, en entorns multilingües i pluriculturals.

Què entenem per literacitat?

La literacitat s'entén com una pràctica social situada, tant en diversos àmbits de la vida de les persones, com en un temps de la història i en unes maneres culturals generals de relacionar-se amb una tipologia àmplia i variada de textos (Barton et al., 2000).

Barton, D., Hamilton, M., & Ivanic, R. (Eds.) (2000). *Situated Literacies. Reading and writing in context*. Routledge.

Espais d'hibridació entre literacitats per a una educació plurilingüe
Estratègies i reptes en nous entorns d'aprenentatge

PROJECTE I+D

UNIVERSITAT DE BARCELONA

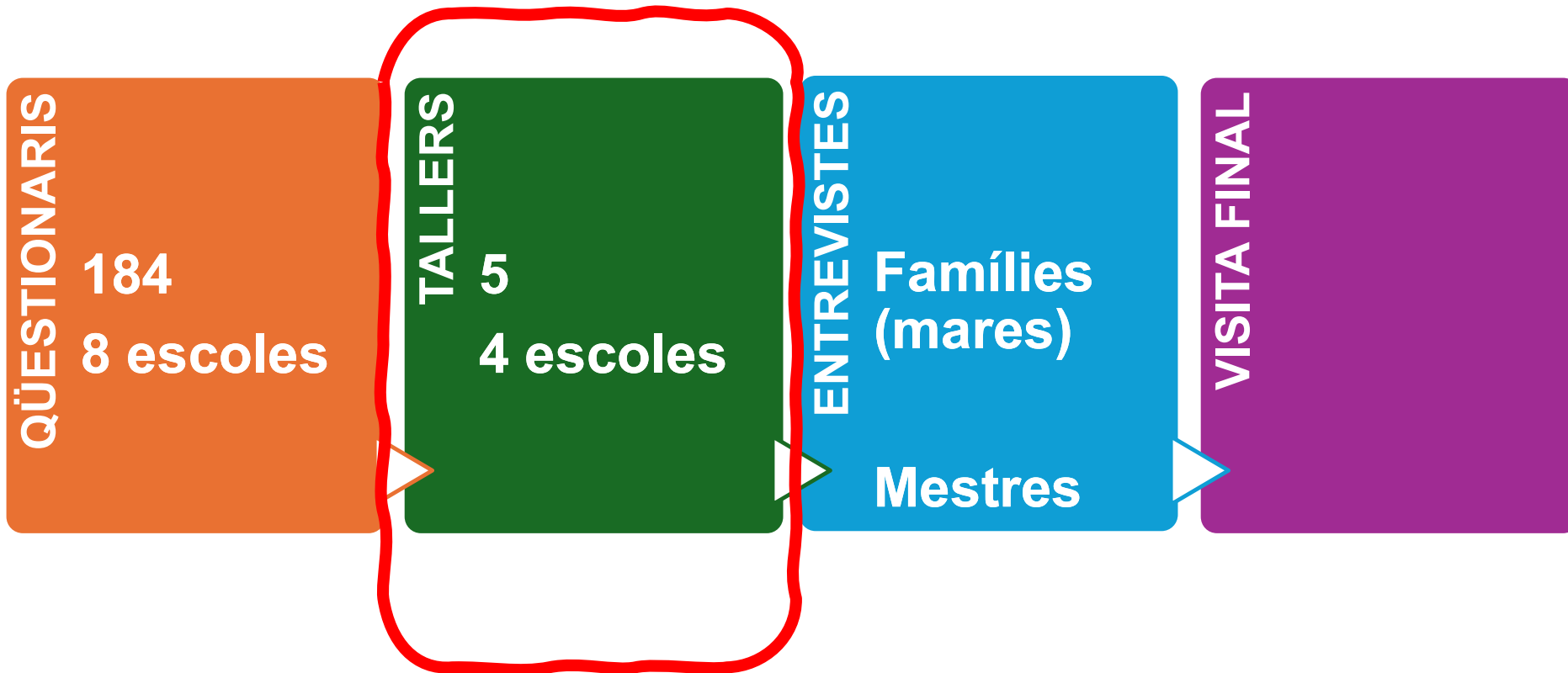
Quin és l'objectiu del projecte?

Hem volgut explorar com l'experiència d'uns tallers de contes en família afavoreix la creació d'un espai de lectura comú que estimula el procés lector i la hibridació entre escola i família.

La mobilització de les diverses literacitats en entorns contemporanis d'aprenentatge afavoreixen les condicions per a un aprenentatge significatiu de la lectura.

6.1. Opportunités : la recherche

Phases

Espais d'hibridació entre literacitats per a una educació plurilingüe

Estratègies i reptes en nous entorns d'aprenentatge

PROJECTE I+D

UNIVERSITAT DE BARCELONA

6.1. Opportunités : la recherche

ELS TALLERS

Espai compartit de lectura entre famílies, mestres i infants.

Els contes

Un grup de famílies d'alumnes de 1r i 2n de primària participen a les escoles en diversos tallers amb àlbums il·lustrats. A cada sessió es fa la lectura en veu alta d'un conte i l'àlbum serveix com a mobilitzador d'estratègies de comprensió lectora dels infants.

“ Els contes faciliten el procés lector i d'expressió oral dels nens i nenes. ”

Els objectes

Després de cada sessió, les famílies busquen objectes en relació amb la trama del conte que havien llegit. Els objectes són elements que viatgen, que circulen, que evocuen records, que estimulen el desig de compartir i que creen vincles entre infants, famílies i escola.

Me gustaria compartir las cosas culturales

“ Els objectes evidencien que tothom té una història per explicar i que aquesta vivència pot formar part del procés d'aprenentatge. ”

Les converses

Entorn dels contes i als objectes es creen converses. Els tallers es converteixen en un espai d'aprenentatge en el qual els objectes i els textos són portadors d'històries que vinculen les pràctiques familiars, escolars i culturals.

“ A les converses es creen noves mirades d'uns vers els altres. ”

● Cal reconèixer i considerar les múltiples literacitats familiars i escolars

➤ L'ESCOLA COM A ESPAI D'HIBRIDACIÓ ◀

6.1. Opportunités : la recherche

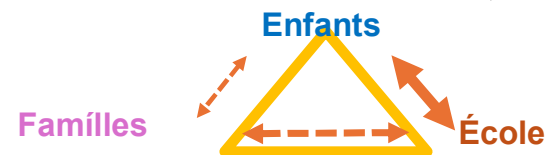

Résultats (i)

Que savons-nous maintenant ?

Comment les écoles et les familles (les mères) l'ont-elles vécue ?

Apprentissage **récioproque** : Mères<-->Enfants, Familles <--> Enseignants

Rapprochement : pratiques vernaculaires et pratiques institutionnelles (3e espace)

FAMILLES:

- Changement de conscience : ils **peuvent accompagner leurs enfants même sans connaître le catalan**
- **Frères et sœurs plus âgés** (véhicules et moteurs d'alphabétisation)
- **Charge émotionnelle** parce qu'ils parlent de leur vie (« effet d'apprentissage positif »)

6.1. Opportunités : la recherche

QÜESTIONARIS
184
8 escoles

TALLERS
5
4 escoles

ENTREVISTES
Famílies
(mares)
Mestres

VISITA FINAL

Espais d'hibridació entre
literacitats per a una
educació plurilingüe

Estratègies i reptes
en nous entorns
d'aprenentatge

PROJECTE I+D

UNIVERSITAT
BARCELONA

6.1. Opportunités : la recherche

Résultats (ii)

ENQUÊTES

184 enseignants, 9 écoles, 75% de femmes, échelle de Lickert (4 niveaux)

Analyse statistique : **3 profils**, du plus élevé au plus bas

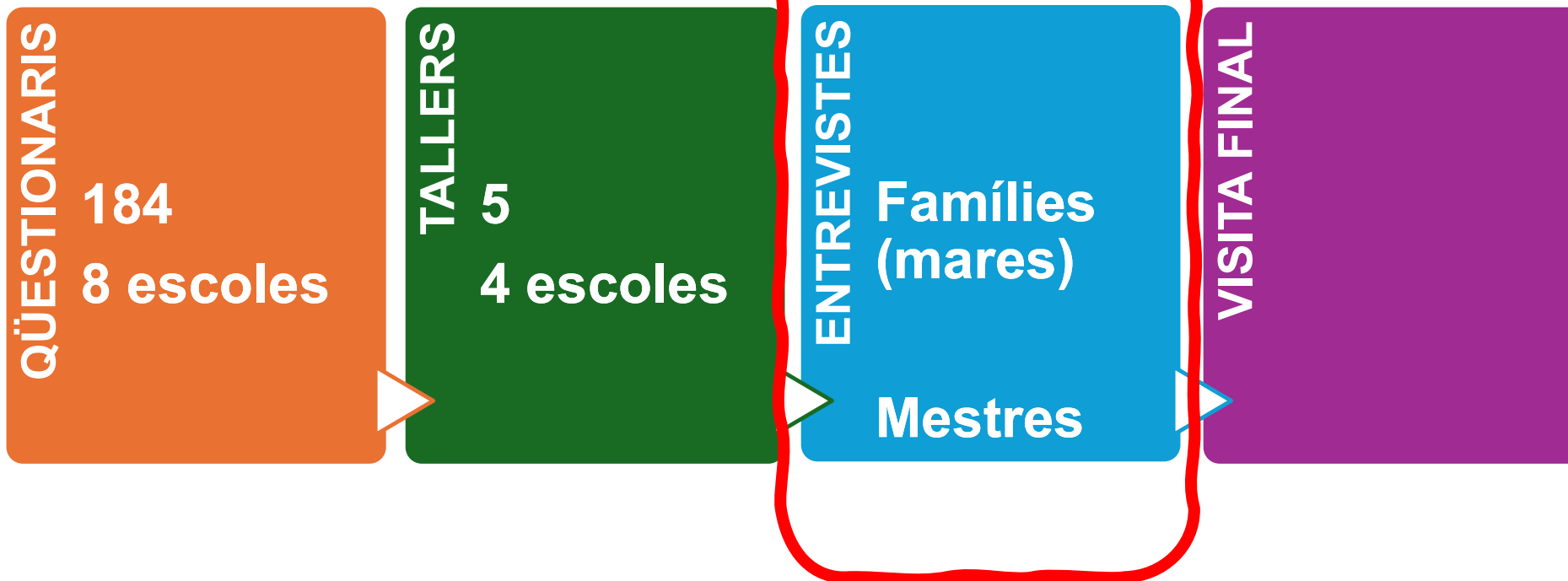
1. (81 enseignants, **44 %**) : la diversité peut être un problème ou non et **l'école peut compenser**
 2. (69 enseignants, **37,5%**) : la diversité est un **problème** et **l'école ne peut pas compenser**
 3. (34 enseignants, **18,5%**) : la diversité n'est **pas un problème** et **l'école ne compense pas**
- Plus jeunes et plus formés** = vision plus positive de la diversité

Conclusion:

Pour plus de la moitié d'entre eux, la **diversité est un problème** (60%) et pour les autres, ce n'est pas le cas (40%)

Ils sont plus nombreux à penser que **l'école ne compense pas** (56 %) que ceux qui y croient (44 %)

6.1. Opportunités : la recherche

Espais d'hibridació entre literacitats per a una educació plurilingüe

Estratègies i reptes en nous entorns d'aprenentatge

PROJECTE I+D

UNIVERSITAT DE BARCELONA

6.1. Opportunités : la recherche

ENTRETIENS

Résultats (iii)

Mots-clés:

« **Partage** » : différentes interprétations d'une même histoire, partagées au sein de la famille et entre les familles (loup, interculturel)

« **Accompagnement** » : l'atelier est un accompagnement qui peut être recréé et intégré à la maison (les enseignants doutaient de l'accompagnement que les familles pouvaient faire dans les lectures)

Les mamans : elles apprécient de voir leurs enfants lire à haute voix (en catalan)

Enseignants : apprécient **que** les enfants voient leur mère lire (point d'inflexion)

Enfants : font l'expérience de la lecture dans un environnement différent

Deux sphères qui se rejoignent et créent un espace d'hybridation

6.1. Opportunités : la recherche

- Ces expériences de lecture doivent être **encouragées**
- Remise en question des **représentations** antérieures : éviter une vision homogénéisante (décoloniser ou décentrer le regard « l’histoire du soir »)
- La **composante affective** est très présente (impact sur l’apprentissage, imprégnation)
- La prise en compte des **pratiques vernaculaires** : quoi (type d’activité), espace (centre, lieu de culte), participants/compagnons (fratrie, proches), dans quelles langues et dans quel temps (régularité, ritualisation)
- Élément **visuel** très important
- Les hiérarchies sont brisées : plus d’**horizontalité**
- **Statuts inversés** (enfants lisent à leurs parents)
- La lecture est très **cohésive** (même physiquement) : entre les enfants et au sein des familles
- Un élément d’**autonomisation** comme peu d’autres activités

Conclusion

6.1. Opportunités : la recherche

- Alfabetització → literacitats multisistèmiques
- La literacitat entesa com una pràctica social
- Funció dels textos en les activitats quotidianes
- Èmfasi en la forma en la qual s'agrupaven les famílies quan llegien els contes
- Preguntes que plantejaven les famílies als infants quan feien la lectura de l'altre
- Connexió amb la realitat lingüística de les famílies
- Connexió interculturalitat → valors
- Qüestions

Dans quelle mesure l'école peut ou doit intégrer des pratiques vernaculaires : menace/opportunité (médias sociaux, IA)
Le proposer dans le deuxième cycle ou continuer dans le premier? L'intégrer en tant qu'activité extrascolaire ?

- Connexió amb la realitat lingüística de les famílies (adoptat a la tesi de l'Alessia) → posar en context les qüestions i de quina manera les poden tenir en compte en el centre del text (llibre) que es podia llegir en qualsevol moment, però que els rols canviaven
- Imatge de les mares llegint per parts dels infants → reconfiguració → transformació de la figura (visualització diferent de la figura materna/paterna per part dels nens i nenes).

Página web del proyecto

Proyecto de I + D + i
(Retos Investigación)
PID2020-119589RB-I00

Amb la col·laboració de:

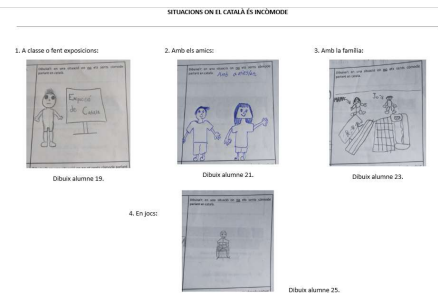
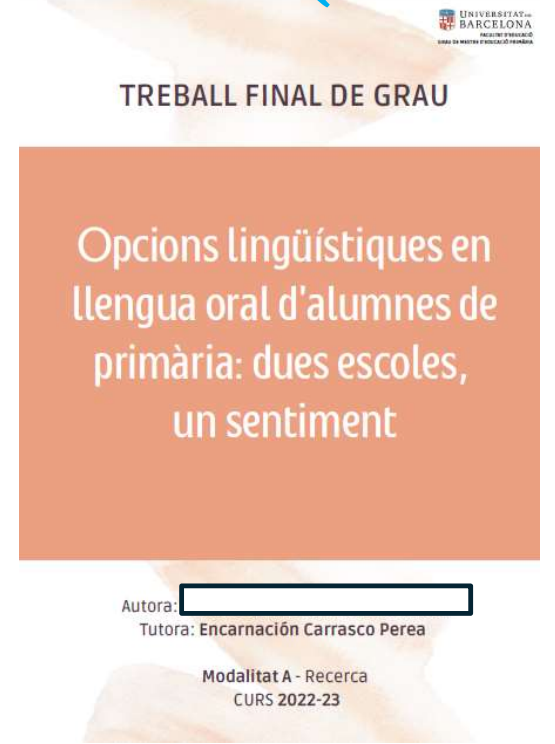

6. Opportunités

6.2. Les apports de la recherche : un **mémoire** de fin d'études (TFG)

6.2. Opportunités : la recherche (TFG)

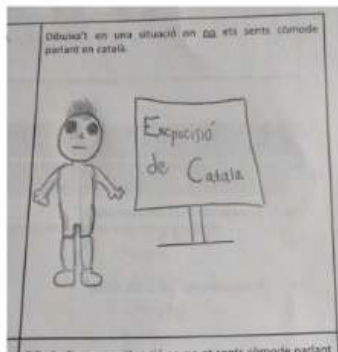
- **5è (= CM1)**
- **2 écoles** publiques (≠ usage catalan oral)
- 3 PE interviewés
- **28 questionnaires** aux élèves
- **28 narratives visuelles** (situations où sont à l'aise ou non en catalan, et en espagnol)

6.2. Opportunités : la recherche (TFG)

SITUACIONS ON EL CATALÀ ÉS INCÒMODE

1. A classe o fent exposicions:

Dibuix alumne 19.

2. Amb els amics:

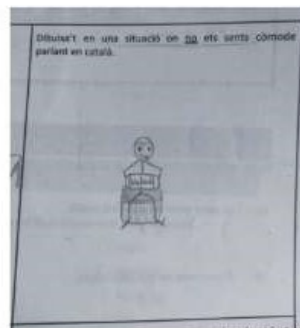
Dibuix alumne 21.

3. Amb la família:

Dibuix alumne 23.

4. En jocs:

Dibuix alumne 25.

6.2. Opportunités : la recherche (TFG)

TREBALL FINAL DE GRAU

Opcions lingüístiques en llengua oral d'alumnes de primària: dues escoles, un sentiment

Autora:
Tutora: Encarnación Carrasco Perea

Modalitat A - Recerca
CURS 2022-23

SITUACIONS ON EL CATALÀ ÉS INCÒMODE

1. A classe o fent exposicions:

Dibuix alumne 19.

2. Amb els amics:

Dibuix alumne 21.

3. Amb la família:

Dibuix alumne 23.

4. En jocs:

Dibuix alumne 25.

Multifactoriel (usage réduit catalan) :

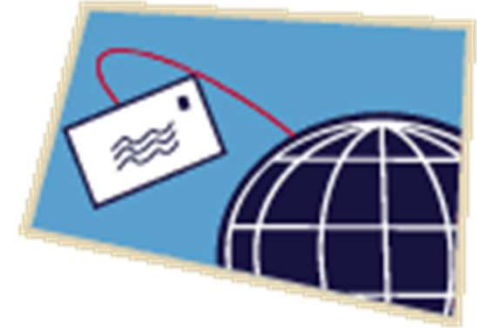
- Input dans l'entourage (fréquence)
- Support social (encouragement, donne l'exemple)
- "Confort" (prise de risque, tolérance difficulté)
- Connaissance de la langue (niveau de maîtrise)
- Confiance en soi (insécurité linguistique)

Pas de rejet prémédité, pas de rapport négatif

Références

- Arancibia, T. S. (2023), *Opcions lingüístiques en llengua oral d'alumnes de Primària: dues escoles, un sentiment*. TFG UB (Facultat d'Educació).
- Canosa, O. (2021, 26/3), *Quantes llengües es parlen a Catalunya?*, La República.
- Carrasco Perea, E. (2024), Genève
- Carrasco Perea, E. & LE Marchand-Chauvin, M. C. (2024). Genève
- Colell, E. (2024, 7/11), *El 45% de los residentes en Catalunya de entre 25 y 40 años han nacido en el extranjero*, El Periódico (Sociedad).
- Márquez Ayllón, X. (2024). L'impact de l'idéologie linguistique sur l'intérêt pour la diversité linguistique en milieu scolaire : étude croisée entre la France et l'Espagne. IALIC 24e conférence Internationale « Vers un curriculum plurilingue : Favoriser la communication pluriculturelle à l'ère numérique », 28-30 novembre 2024, Université de Bordeaux

Muchas gracias
Mercès
Grazie tante
Muito obrigada
Muļumesc mult
Merci beaucoup

encarnicarrasco@ub.edu

Échangeons et débattons

*Cet inventaire pourrait contribuer à identifier des **points de convergence** et des synergies pour répondre aux **besoins** les plus urgents et trouver des **solutions** possibles, notamment dans la **formation (initiale)** des enseignants.*

